

44. Bölcsőde

44.1. Fried Pál Napközi Otthon

Simontornya – mint annyi mást - első bölcsődéjét is a Friedeknek köszönhette. Fried Pál napközi otthont létesített (a település első bölcsődéjét) a gyárban dolgozó anyák 3 éven aluli gyermekei számára. Vezetője Kis Pálné Weisz Mária volt.¹ A gyermekotthonban hivatásos védőnők ügyeltek a kisdetek ellátására. Az „...apróságok egész napi ellátásban részesültek és ott a vállalat által rendelkezésre bocsátott ruhákat, cipőket...”² használták. A napköziben 20 gyermeket tudtak egyszerre elhelyezni. Reggelenként a fürdőmedencében langyos vízben megfürösztötték őket, majd az étkezés, játék és pihenés váltogatta egymást. Az akkor készült képek tanúsága szerint igen tágas, szép, tiszta teret kaptak a munkásanyák gyermekei.

Fried Pál 1936-ban történt halála után Fried Imre fejezte be a napközi otthon kiépítését, s bátyjáról nevezte el az intézményt Fried Pál Napközi Otthonnak.

A Fried Pál Napközi Otthon utcai homlokzata.³

A bölcsőde előtt Gremesperger Károly, aki akkor az otthonban dolgozott.⁴

A Fried bölcsőde a Gyár utcában működött 1936-tól. A háború alatt nem üzemelt. A II. világháborúban megrongálódott. A helyreállítás nyomán emeletet építettek rá. A bölcsőde helyén 2000-ig a porta, fölötte pedig irodaház volt.⁵

¹ Kis Pálné Weisz Máriát a vészkorszakban Auschwitzba hurcolták. Ott halt meg férjével (a hógyészi gettó listája alapján) és gyermekével együtt.

² A Simontornyai Börgyári Szabadidő Szervezet beszámolója

³ Fénykép Dömötör Ferencné Takáts Magdolnától. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 2. kötetéből

⁴ Fénykép fia, Gárdonyi Károly hagyatékából

⁵ Kiss Margit felvétele. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

A napközi otthon udvari homlokzata⁶

A háttérben a gyermekek egy csoportját látjuk szüleikkel – éppen átöltöztetéskor. A férfi Gremesperger Károly, aki valamilyen problémát old meg szekrények körül. A kép 1938 körül készülhetett.⁷

Csecsemőápolás⁸

⁶ Simontornyai Vármúzeum - S. 81.4.371. 1-16. Átemelve Tóthné Unghy Ilona: Simontornya társadalmi, gazdasági és kulturális életét meghatározó Fried család története c. kötetből

⁷ Fénykép fia, Gárdonyi Károly hagyatékából

⁸ Simontornyai Vármúzeum - S. 81.4.371. 1-16. Átemelve Tóthné Unghy Ilona: Simontornya társadalmi, gazdasági és kulturális életét meghatározó Fried család története c. kötetből

A napközi otthon belseje 1.⁹

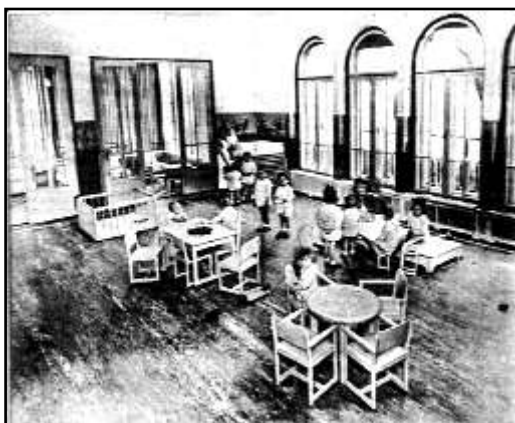
A napközi otthon belseje 2.¹⁰

A napközi otthon élete – játék és foglalkozás¹¹

Elkülönítő – betegszoba¹²

A nagyobbcskák játékfoglalkozása.¹³

Étkezés közben¹⁴

⁹ Simontornyai Vármúzeum - S. 81. 4. 371. 1-16. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

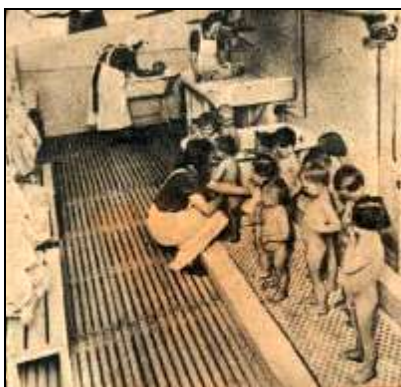
¹⁰ Simontornyai Vármúzeum - S. 81.4.371. 1-16. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

¹¹ Simontornyai Vármúzeum - S. 81.4.371. 1-16. Átemelve Tóthné Unghy Ilona: Simontornya társadalmi, gazdasági és kulturális életét meghatározó Fried család története c. kötetből

¹² Simontornyai Vármúzeum - S. 81.4.371. 1-16. Átemelve Tóthné Unghy Ilona: Simontornya társadalmi, gazdasági és kulturális életét meghatározó Fried család története c. kötetből

¹³ A Simontornyai Bőrgyári Szabadidő Szervezet beszámolója. Átemelve Tóthné Unghy Ilona: Simontornya társadalmi, gazdasági és kulturális életét meghatározó Fried család története c. kötetből

¹⁴ A Simontornyai Bőrgyári Szabadidő Szervezet beszámolója. Átemelve Tóthné Unghy Ilona: Simontornya társadalmi, gazdasági és kulturális életét meghatározó Fried család története c. kötetből

A gyermekek fürösztése.¹⁵

A gondozónők:
Nagy Imréné Bongor Ilona, Cserna Jánosné Kőő Mária,
Gergely Erzsébet, ? Melinda vezető védőnő.¹⁶

Tonelli Sándor nem véletlenül írta olyan nagy elragadtatással „... talán legnemesebb, legmegkapóbb alkotása a vállalat igazgatóságának a Fried Pál napközi gyermekotthon, hol képzett védőnő vezetésével hathetes kortól hároméves korig azok a gyermekek találnak verőfényes, higiénikus környezetben egész- vagy félnapi otthonra, akiknek szülei a Friedgyárban keresik mindennapi kenyerüket. Megragadó látvány a csupa fénnel, nappal és levegővel telített bölcsőde, a ragyogó hófehér kis gyermekfürdők, barátságos elkülönítők, játszósobák és maga az a sok gyermekkacaj, játszikedv, amely napestig betölti ennek az árnyas kerttől övezett bájos kis otthonnak a falait.”¹⁷

44.2. A törvénytelen bölcsőde

Miután Simontornyán a háború után nem volt bölcsőde, 1974-ben „feketén” működött egy gyermekmegőrző.

A gyermekekre Nagy Vilmosné vigyázott.¹⁸ Egy visszaemlékező szerint Bereczki Annamária, Vámi István, Schütz Ildikó, Bagyin Anita, Bányai Ákos és Udvardi Csilla járt ebbe a bölcsődébe.

1974-ben a tanerő hiány megoldására az iskolavezetés érdekes megoldást talált ki. Az iskola egyik helyiségében egy önköltséges magánbölcsőde felállítását tervezték, hogy a szülők vissza tudjanak menni dolgozni. A 49/1974. számú határozat a következő volt: „**A Végrehajtó Bizottság hozzájárul ahhoz, hogy a tantestület tagjainak bölcsődéskorú gyermekeire ügyelő magánbölcsőde ideiglenesen az általános iskola egyik szabadon lévő termében üzemeljen.**”¹⁹ Meg is jelölték a helyet a kollégium klubszobájában, mert ott nem zavarják az iskolai foglalkozásokat. Természetesen ez a szépen kidolgozott elképzelést nem sikerült megvalósítani, mert a felügyeleti szerv nem engedélyezte. Nagy betűkkel írták rá a határozatra, hogy törvénytelen.

¹⁵ A Simontornyai Bőrgyári Szabadidő Szervezet beszámolója.

¹⁶ Fénykép Cserna Jánosnéétől. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 2. kötetéből

¹⁷ Tonelli Sándor: Száz év előtt – Az országos iparegyesület 1942. 81.o.

¹⁸ Fénykép Orosz Eszter ny. védőnőtől

¹⁹ TML – VB jegyzőkönyv 1974.09.09.

Zsigmond Tiborné Bölcsőde feketén című írásában így örökítette meg a történeteket:

„Sokan voltak. Közöttük ültek régi ismerőseim is, de ez most nem számított. Mindenki igyekezett a leghivatalosabb ábrázattal képviselni a rendet, és úgymond az én érdekeimet is. Ma is fel tudom idézni a mondatot, mellyel végül megfogalmaztam véleményemet.

- Ha ennyien nekifognánk az alapozásnak, ahányan itt ülünk, elkészülhetnénk fél nap alatt.

Elégedetlen arckifejezéssel honorálták értetlenségemet, majd felkerekedtek, hogy megtekintsék végre a bűn tárgyát a „Fekete bölcsődét”.

Akkoriban nehéz helyzetben volt az iskola. Közel 10 kismama mondott le három évre a katedrától, mert bölcsőde nem volt a faluban. A képesítés nélküliek tömege nehéz helyzetet eredményezett volna. A kollegák látták a problémát, vissza is jöttek volna, de hát hova tegyék a gyereket? Megszületett a gondolat, és gyors tett követte. A napközi épületében volt egy kicsi szoba. Azt óvodai bútorokkal berendeztük. A szülők megegyeztek egy vállalkozó asszonnyal, mi pedig óvodai létszámba vettük a kicsiket. A község védőnője naponta végzett ellenőrzést.

Mindössze hat napig tartott a megoldott probléma felett érzett öröm. Vendégek érkeztek. Többen, mint általában szoktak. Amikor a tárgyra tértek, kissé meglepődtem. Azt azért mégsem gondoltam, hogy ekkora horderejű egy bölcsőde 6 gyerekkel. (Csak ennyivel indultunk.)

- Kinek az engedélyével?

- Hogyan gondolta?

- Honnan vette?

- Miért tette?

Na, végre szóhoz jutottam, s igazságom teljes tudatában bejelentettem a megfellebbezhetetlen valóságot.

- Tíz képesítés nélkülinek kellene tanítani az iskolában. Ha azt akarom...

- Ez nem érv - szakított félbe egyikük. Inkább tíz képesítés nélküli, mint egy ilyen törvénytelen ség.

Ekkor azt hiszem, mérhetetlen szemtelenségre vetemedtem, mert megszólaltam:

- Minden bizonnyal azért, mert nem a maga gyermekéről van szó.

Méltatlanná váltam a válaszra. Ekkor mondtam még el buzdító gondolataimat az alapokról, majd elindultunk, hogy megnézzük a „fekete létesítményt”.

Mindent rendben találtak. Kilépve a szobából valaki a hivatal emberei közül megjegyezte:

- Azért, ha választanom kellene egy igazi bölcsőde és e kicsi között a gyermekem számára, ezt választanám.

A vallomás után azt reméltem, talán megenyhülnek. Csak akkor nyilatkoztak, mikor ismét az irodában ültünk:

- Tisztában vagyunk azzal, hogy máról holnapra a gyerekek dolgát nem lehet megoldani. Kapnak egy hetet! Egy hét múlva nem lehet itt bölcsőde!

Igazuk volt, vagy nem? A napköziből kiköltöztünk. A „fekete bölcsőde” egy pedagóguslakás alagsorában a tanév végéig üzemelt. Az eseményt újságcikkek, riportok követték. Három évig mi voltunk a rossz példa értekezleteken. Meg kell oldani, de nem úgy mint....

Néhány évvel később bölcsőde létesült a faluban. Lehet, hogy mi is siettettük a felépülését?”²⁰

A nem engedélyezett bölcsőde lakói.²¹ Egy visszaemlékező szerint Bereczki Annamária, Vámi István, Schütz Ildikó, Bagyin Anita, Bányai Ákos és Udvardi Csilla járt ebbe a bölcsődébe.

²⁰ Zsigmond Tiborné dr. - Géringerné Horváth Hajnalka - Tóthné Unghy Ilona: Zsigmond Tiborné dr. pedagógus életútja, 87-88.o. - Bölcsőde feketén - Simontornya, 2005.

²¹ Fénykép Orosz Eszter ny. védőnőtől

44.3. Községi bölcsőde

Községi bölcsőde építésével először 1953-ban foglalkozott a képviselőtestület a jelentős csecsemőszaporodás miatt,²² mely az 1950-es évek eleji ún. Ratkó-korszaknak volt köszönhető.²³

Reménykeltőbben és komolyabban 1977-ben került szóba, amikor is konkrét bekerülési költségeket is megneveztek. Ezek szerint az épületre 7,7 millió, a külső közműdíjra pedig 3 millió forintot irányoztak elő. A SIMOVILL vállalta, hogy 1977. október 25-ig letakarítva átadja a terepet.²⁴

A bölcsőde építése felett a községi KISZ Bizottság védnökséget vállalt.²⁵ Egy hónap múlva már arról számoltak be, hogy a 60 férőhelyes bölcsőde tervei, helye készek a kivitelezés megkezdéséhez, már csak az engedélyezési okirat maradt hátra. Beruházó a Községi Tanács VB lesz, kivitelező pedig a Községi Tanács Költségvetési Üzeme. A beruházást lebonyolította a Tolna Megyei Beruházási Vállalat. A befejezés idejét 1978. IV. negyedévére irányozták elő. A bölcsőde építéséhez a Simontornyai Bőrgyár 1,5 millió forintot adott. Végül nagy társadalmi összefogás révén 1979. szeptember 1-jén kezdte el működését a simontornyai bölcsőde. Az ünnepélyes átadására 1979. augusztus 17-én 11 órakor került sor, melyen részt vettek a társadalmi munkát végző brigádok, szervezetek vezetői is. Már ekkor elültettek a bölcsőde udvarában 30 db kiskfát.

A bölcsőde építésénél, ill. a tereprendezési munkáknál segédkeztek az ipari tanulók Takácz János vezetésével. Mellette Deli György társadalmi munka felelős áll.²⁶

²² TML - Tanácsülés jegyzőkönyvei 1953.04.10.

²³ Ratkó Anna egészségügyi minisztert a róla elnevezett születésszabályozási törvény tette híressé. Bár a törvény az MDP (Magyar Dolgozók Pártja) felső vezetésében született, neki nem is volt beleszólása, mégis az ország vele azonosította a törvényt, mely megtiltotta a terhesség művi megszakítását, az abortuszt. Propagandát folytattak a gyermekvállalás mellett, még akár házasságon kívül is. Bevezették a gyermektelenségi adót, amelyet az a 20 és 50 év közötti férfi, illetve 20 és 45 év közötti nő volt köteles fizetni, akinek már volt keresete, de gyereke még nem. Az adó az adóalap 4%-ára terjedt ki.

²⁴ TML – VB jegyzőkönyv 1977.10.18.

²⁵ TML - Tanácsülés jegyzőkönyvei 1977.05.13.

²⁶ Fénykép Takácz Jánostól

A társadalmi összefogás eredménye 1979. őszén.²⁷

A bölcsőde alkalmazotti létszáma 25 fő volt, vezetőjének Szalontai Lászlónét választották meg. A bölcsődében három gondozási egységet alakítottak ki. Egy egység a csecsemő és tipegő csoport (1-18 hóig), kettő pedig a kisgyermek ellátására szolgált (18-36 hóig). A bölcsőde kiszolgáló helyiségei a követelményeknek megfelelőek, a csoportszobák tágasak, világosak voltak, változatos játékhelyzeteket tudtak teremteni. Minden feltételt biztosítottak a jó szakmai munkához:

- rendelkezésre állt egy főzőkonyha,
- jól felszerelték a mosókonyhát és vasalóhelyiséget,
- biztosították a személyi feltételeket is.

A bölcsődében is megszervezték a szülői munkaközösséget, mely aktívan dolgozott a bölcsőde érdekében. A szocialista brigádok is sok segítséget, támogatást nyújtottak a bölcsőde működéséhez. A bőrgyár Zrínyi Ilona brigádja saját készítésű játékokat adott Mikulásra és Karácsonyra, az ABC dolgozói szaloncukorral és vásárolt játékokkal lepték meg a gyermekeket stb.

A járási és a megyei egészségügyi osztály is rendszeresen folytatott ellenőrzést, és segítettek a problémák megoldásában.²⁸

1983. február 1-jén a Községi Tanács Mosolygó Sándornét nevezte ki a bölcsőde vezetőjének

1987-re a bölcsőde kihasználtsága 80 %-ra csökkent, az intézmény működtetéséhez az anyagiak csak szűkösen álltak rendelkezésre. A szakmai munkát megfelelően értékelték, de a csökkenő gyermeklétszám miatt a személyi állomány csökkenését irányozták elő.²⁹ 1989-ben a gyermeklétszám 40 főre csökkent.

1989-ben Mosolygó Sándorné bölcsődevezető nyugdíjba vonult. Helyettesét, Závodi Lászlónét szakmailag megfelelően előkészítette a vezető beosztás átvételére.³⁰ Závodi Lászlóné Fábrián Margit kisszékelyi lakos egészségügyi szakközépiskolai érettségivel és gyermekápolónő 5 éves szakmai gyakorlattal rendelkezett.³¹

1992. június 30-i dátummal megszűnt a bölcsőde. „1991. novemberétől 12 gyerek 5 dolgozó. Ebben az évben a szülők nem írták alá a jelentkezést, így ésszerűnek látszik a megszüntetés” – hangzott el a képviselő-testületi ülésen.³² Egy gyermek ellátása 100 ezer Ft-ba került, ugyanakkor az utána járó bevétel csak 34 ezer Ft-ot tett ki. A bölcsőde épületének megüresedése miatt lehetőség nyílt az I. és a II. számú óvodák összevonására, ill. az óvodai csoportok két minicsoporttal való bővítésére is.

²⁷ Simontornyai Krónika - újság

²⁸ TML - VB jegyzőkönyv - Beszámoló a bölcsőde üzemeltetésének, férőhely-kihasználtságának tapasztalatairól -1980.06.24.

²⁹ TML – Tanácsülési jegyzőkönyv 1987.06.23.

³⁰ TML – VB jegyzőkönyv 1989.06.19.

³¹ TML – VB jegyzőkönyv 1989.09.19.

³² Simontornyai Hírek – 1992. május 24-i száma, 2.o. – Önkormányzati képviselő-testületi ülés 1992. április 22.

A bölcsőde első „ballagási” tablója 1980-ban. A képen függőleges sorokban 1.↓ Takácsi Melinda, Szűcs Viktória (ma a Bölcsődei Dolgozók Demokratikus Szakszervezetének elnöke), Pásztor Nándor, Bodor Zsolt. 2.↓ Matics István, Lukács Tiborné gondozónő, Gszellmann Diána, Farkas Ágnes gondozónő, Mosonyi József. 3.↓ Berengyán Brigitta, Király Tímea, Ünnepe György, Magó Helga. 4.↓ Varga Istvánné gondozónő, Böröczki Balázs, Dudar Ilona gondozónő. 5.↓ Mérei Beáta, Bregovics Klára, Kovács Mónika, Nagy Éva. 6.↓ Farkas Judit, Móricz Zsuzsanna gondozónő, Márovics Melinda, Horváth Józsefné gondozónő, Pataki Emese. 7.↓ Havel József, Farnadi Krisztina, Erdélyi Mihály, Baum Tímea.³³

³³ Fénykép Böröczki Istvánné Zsoldos Erzsébettől

A fénykép 1987 tavaszán készült. A gyermekek ma már 30 év körüliek.³⁴ Felnőttek → Mosolygó Sándorné, ?, ?, Szarvas F. Tiborné. A gyermekek közül az álló sorban → 2. Főfai Tamás, 3. Weisz Gyula. Ülő sorban → 3. Hadi Nikoletta, 7. Botos Lilla, 10. Tóth Gábor.³⁵

Mikulási ünnepség 1985. december 6-án. A megszeppent kisfiú Lakatos Máté, a Mikulás az édesapja, Lakatos Árpád.³⁶

2008-ban találkoztak a megszűnt bölcsőde dolgozói a hajdani vezető, Mosolygó Sándorné kezdeményezésére.³⁷

³⁴ Az iskolatörténeti kiállítás gyűjteményéből. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 2. kötetéből

³⁵ Fénykép Tóthné Unghy Ilonától

³⁶ Fénykép Lné Tóth Judit ny. óvónőtől

³⁷ Simontornyai Hírek – 2008. februári száma, 4.o. – Találkoztak az egykori bölcsőde dolgozói